

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครองนั้น การศึกษานับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศเพราะ "การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นการสร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม การศึกษาจึงเป็นรากฐาน และเป็นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ" (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531, หน้า 1)

การศึกษามีบทบาทในการให้ความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติแก่นมนุษย์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียน หรือการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนี้แล้วประชาชนยังมีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Learning) คือการเรียนรู้จากครอบครัว การเรียนรู้จากสื่อมวลชน และการปะทะสังสรรค์กับสมาชิกในสังคมคนอื่น ๆ ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้ไม่ได้มีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้จัด ไม่มีสถาบันการศึกษาใครรับผิดชอบ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เราเรียกว่า "Socialization" หรือ "สังคมประภคิต" (วิชย ต้นศิริ, 2536, หน้า 5)

การศึกษาของไทยจะจัดการศึกษาดตามความจำเป็นและความเหมาะสมตามแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น ในสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นช่วงที่มีข้าศึกศัตรูมารุกราน ส่วนใหญ่จึงเน้นวิชาการฝึกอาวุธเพื่อใช้ในการป้องกันประเทศและใช้วัดเป็นสถานศึกษาโดยพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนด้านพุทธศาสนา มีการถ่ายทอดด้านวิชาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีกันภายในครอบครัว ระหว่างเครือญาติ และวงศ์ตระกูล

การจัดการศึกษาที่นับได้ว่าเริ่มเป็นระบบขึ้นซึ่งได้รับการปูพื้นฐาน ในสมัยรัชกาลที่ 4 และได้ปรับปรุงตั้งโรงเรียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงสมัยรัฐบาลของ พล.ต. หลวงพิบูล สงคราม ได้เห็นว่าประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่รู้หนังสือ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 9 ซึ่งมีสาระสำคัญเรื่องภาษากับหนังสือไทยและหน้าที่ของพลเมืองไทย (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2529, หน้า 66) ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานในการศึกษาผู้ใหญ่ ในยุคต่อมา

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 รัฐบาลมีความคิดหลักอยู่ที่การทำให้ประเทศเกิดความมั่นคงในการเมืองและโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐาน เพื่อมุ่งพัฒนาประเทศเข้าสู่ความทันสมัย จึงได้จัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาของรัฐในทัศนะของบุคคลทั่วไปและนักการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาของรัฐบาลไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีหลายประเด็นที่เป็นอุปสรรค เช่น ความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของประชาชนทุกกลุ่มอายุที่ควรได้รับการศึกษาประชากรในเมืองกับชนบท ประชากรที่มีความแตกต่างกันทางด้านอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพทางสังคม ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายงบประมาณระหว่างระดับและประเภทของการศึกษา รวมทั้งนโยบายของรัฐที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนในรูปแบบบันไดคาราซึ่งการจัดการศึกษาของรัฐที่ถือได้ว่าประสบผลสำเร็จมากกว่าการจัดการศึกษาในระดับอื่น ๆ คือ ระดับประถมศึกษา ซึ่งจัดได้ถึงร้อยละ 94 ของประชากรกลุ่มอายุในวัยเรียน (วิชัย ต้นศิริ, 2535, หน้า 58)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้เน้นการพัฒนาบุคลากร และการเข้าถึงเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการต่อยอดขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ได้เรียนต่อ สำหรับระดับมัธยมศึกษาเน้นให้เป็นการศึกษาสำหรับปวงชน โดยการลดภาระค่าใช้จ่าย ปรับหลักสูตรวิธีการเรียนให้หลากหลาย สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนนั้นเน้นบทบาทการพัฒนาความรู้ของคนในชนบทให้มากขึ้น โดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์กัน ได้พร้อมทั้งขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมแก่ ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และ กลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2534, หน้า 33) และจากแนวคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิตตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 นี้ได้เน้นให้เด็กได้มีโอกาสในการศึกษาได้ตลอดเวลาตามความต้องการของตนเอง มีความยืดหยุ่นในแต่ละหลักสูตรโดยการสร้างเครือข่ายทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

จากนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 นี้เองในหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการสนองนโยบายของรัฐ ทำให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2538 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนในปี

การศึกษา 2539 คิดเป็นร้อยละ 98.01 (อ้างในเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ของจังหวัดแพร่)

จะเห็นได้ว่ารัฐพยายามที่จะกำหนดนโยบายที่จะจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง แต่การจัดการศึกษาก็ยังคงทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกเลือกสรรคัดคนสู่ตลาด "จ้างงาน" หรือมีลักษณะเป็นระบบการศึกษาของผู้ชนะยังมีผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับต้องหลุดออกจากระบบ เนื่องจากโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทุ่มเท ลงทุนตามกำลังฐานะของผู้เรียน และครอบครัวเพื่อความสำเร็จทางการศึกษาในแต่ละขั้นตอน (เสนห์ จามริก อ้างใน สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, 2535, หน้า 47-48) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมนี้เองทำให้ผู้ที่หลุดจากระบบการศึกษาจำต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน และผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันสมควรที่จะมีความรู้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเนื่องจากการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ของผู้จ้างงาน ดังนั้น เพื่อการดำรงอยู่ของตลาดแรงงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้ทัดเทียมประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลายจึงสมควรที่จะเป็นหน้าที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จะให้การศึกษาแก่แรงงานเหล่านี้ (วิชัย ตันศิริ, 2535, หน้า 63) และในภาวะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงเศรษฐกิจขาลงทำให้เกิดความไม่คล่องตัวด้านของเงินของผู้จ้างงาน จึงทำให้แรงงานจากชนบทซึ่งมีความรู้ที่อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องตกอยู่ในสภาวะการว่างงาน

ในปัจจุบันได้มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่แรงงานทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและประชาชนทั่วไปหลากหลายวิธีการ แต่ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบมักจะคิดว่าถ้าหากเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นแล้วจะช่วยแก้ปัญหาในด้านส่วนตัว สังคม อาชีพ หรืออาจทำให้เขาารู้สึกมีความสุขเหตุผลหรือแรงกระตุ้นให้เขาเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งในสหรัฐอเมริกามีผู้ทำการวิจัยพบว่าเมื่อมีเหตุผลนานับประการ เช่น เพื่อต้องการให้รู้มากขึ้นเพื่อเตรียมที่จะรับงานใหม่ เพื่อรับการอบรมเกี่ยวกับงานที่กำลังทำอยู่เพื่อใช้เวลาว่างให้สนุกสนานและมีคุณค่า เพื่อพบคนที่น่าสนใจและเพื่อนใหม่ เพื่อจะได้ทำงานหรือตำแหน่งหน้าที่ที่ดีขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำที่จำเจ เพื่อปรับปรุงทักษะเพื่อให้มีความรู้ทั่วไปดีขึ้น เพื่อเพิ่มเงินเดือนประจำให้มากขึ้น หรือเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อการยอมรับของสังคม (John Lowe อ้างใน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, หน้า 81) และจากรายงานการเข้าสอบของนักศึกษาสายสามัญของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองอุดรดิษฐ์ ในภาคเรียนที่ 1/2540 พบว่า มีนักศึกษา

ระดับประถมศึกษา ไม่สามารถเข้าสอบ ร้อยละ 47.82 และไม่ลงทะเบียนเรียนต่อใน ภาคเรียนที่ 2/2540 จำนวน ร้อยละ 90.3 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่สามารถเข้าสอบ ร้อยละ 22.39 และไม่ลงทะเบียนเรียนต่อในภาคเรียนที่ 2/2540 จำนวน ร้อยละ 55.09 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่สามารถเข้าสอบได้ ร้อยละ 12.91 และไม่ลงทะเบียนเรียนต่อในภาคเรียนที่ 2/2540 จำนวน ร้อยละ 34.62 (เอกสารรายงานผลการสอบนักศึกษาภาคเรียนที่ 1/2540 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองอุดรดิตถ์) และจากรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2539 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค 6 โครงการคืออบรมครูในโรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการร้านขายของชำ ผู้ประกอบการร้านขายยา ผู้ประกอบการน้ำดื่ม พนักงานขับรถ เรือโดยสารเสฟติดและเหลำ มีผู้เข้ารับการอบรมไม่ตลอดหลักสูตร ร้อยละ 9.06 (สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดแพร่, 2540, หน้า 106) และจากรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2539 ของสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ พบว่ามีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร คือ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การปลูกไม้ผลแบบเน้นหนัก การขยายพันธุ์ไม้ผลและไม่ยืนต้น การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน การปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด พบว่ามีผู้เข้ารับการอบรมไม่ตลอด หลักสูตร ร้อยละ 12.31 (สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, 2539, หน้า 81) ส่วนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ พบว่า การดำเนินงานตามแผนปีงบประมาณ 2540 ซึ่งได้ดำเนินงานมาแล้วครึ่งปีงบประมาณ จำนวน 7 โครงการ คือ สัมมนาคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอบรมเหรียญกุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อบรมเพิ่มประสิทธิภาพ คปต. ฝึกอบรมกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฝึกอบรมฟื้นฟูสมาชิกคปต.ประชุมเชิงปฏิบัติการคปต. และอบรมเพิ่มพูนประสิทธิภาพองค์กรสัตว์ระดับหมู่บ้าน มีผู้เข้ารับการอบรมและไม่ตลอดหลักสูตร ร้อยละ 8.96 (สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดแพร่, 2540, หน้า 9)

จากสถิติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามึนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนแล้วมึนักศึกษาส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ตลอดหลักสูตร ซึ่งอาจมีเหตุหลาย ประการ เช่น บางคนอาจมีภาระส่วนตัวที่จะต้องรับผิดชอบมาก บางคนอาจโยกย้ายถิ่น บางคนอาจมีข้อจำกัดส่วนตัว เช่น มีโรคประจำตัว มีปัญหาด้านสายตา เรียนไม่ทันเพื่อน ขาดแคลน ทุนทรัพย์บางคนอาจไม่พอใจในหลักสูตรที่เรียน ระเบียบวิธีการจัดการของสถานศึกษา บางคนอาจไม่ชอบสภาวะแวดล้อมในการจัดการศึกษา หรือบางคนอาจไม่พอใจ หรือไม่ชอบวิธีการเรียนการสอนของครูผู้สอน หรืออาจไม่ชอบตัวครูผู้สอนหรือการจัดการศึกษาไม่สอดคล้อง

กับวิถีชีวิตของผู้เรียน เป็นต้น และจากการที่นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ตลอดหลักสูตรนี้เอง ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณจัดการศึกษาและมีปัญหาในการวางแผนจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นอย่างมากในเรื่องการหยุดเข้าร่วมกิจกรรมก่อนจบหลักสูตรนี้ ผู้รับผิดชอบโครงการมักอธิบายว่าผู้เข้าร่วมได้บรรลุความต้องการของงานแล้ว แต่เรื่องนี้ก็ยังมีข้อถกเถียงกับเหตุผลดังกล่าวอยู่มาก จากเหตุผลและปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่แสวงหาความเข้าใจในตัวนักศึกษาของกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่ตลอดหลักสูตรว่ามีความคิดเห็น พฤติกรรมหรือปฏิกิริยาอย่างไรบ้างในช่วงที่จะตัดสินใจหยุดร่วมในกิจกรรม ตลอดจนจะทำการศึกษาวิถีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นยังให้ความสำคัญของการศึกษาแก่ตนเองต่อไปอย่างไรและในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในเชิงลึกจากกรณีศึกษาจำนวนหนึ่ง เนื่องจากผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำความเข้าใจรายละเอียดด้านพฤติกรรมของนักศึกษาก่อนที่จะตัดสินใจไม่ร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อนที่จะครบหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกกลางคันก่อนจบหลักสูตรของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจออกกลางคันก่อนครบหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

ขอบเขตของประชากรเป็นกลุ่มผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งที่หยุดเรียนก่อนครบหลักสูตร ในระดับอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีเหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ดังกล่าวทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ

1.1 พื้นที่ดังกล่าวมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งภาครัฐ และเอกชน ซึ่งมีปรากฏการณ์ในประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา

1.2 ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ที่จะทำการศึกษาเนื่องจากมีภูมิลำเนาใกล้เคียงกับผู้ทำการศึกษา ประกอบกับในปัจจุบันผู้ศึกษาได้ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดพะเยาทำให้มีความคุ้นเคย มีความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มเป้าหมาย

เป็นอย่างดีและสามารถประสานสัมพันธ์กับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

สำหรับประชากร ผู้วิจัยได้ศึกษานุคคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ผู้เรียน พ่อ - แม่ ผู้ปกครองและญาติผู้ใกล้ชิดของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2. ขอบเขตเนื้อหา

สำหรับเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตไว้โดยสังเขป ซึ่งเป็นการวางประเด็นไว้กว้างๆ เพื่อใช้ในการศึกษาภาคสนามดังต่อไปนี้

2.1 ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเด็นที่จะศึกษา คือ สภาพแวดล้อม ความต้องการ ภูมิหลังของผู้เข้าร่วม เช่น สถานภาพการทำงาน รายได้ ความเป็นอยู่ผู้เกี่ยวข้อง เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ลูก - คู่ครอง สาเหตุและความต้องการในการร่วมกิจกรรม เป็นต้น

2.2 ช่วงเข้าร่วมกิจกรรม ประเด็นที่จะทำการศึกษาคือ หลักสูตร สภาพการจัดการศึกษา ความสัมพันธ์และกระบวนการเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา ผู้จัดกิจกรรม และผู้บริหาร

2.3 ช่วงระยะเวลาตัดสินใจจะหยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรประเด็นที่ศึกษา คือ พฤติกรรมที่แสดงออกก่อนการตัดสินใจ เช่น การเล่าถึงปัญหาที่ขัดขวางการเข้าร่วมและขอคำแนะนำ สาเหตุและเหตุผลในการตัดสินใจหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรแนวทางที่คาดว่าจะกำหนดวิถีชีวิตของตนเองในการที่จะศึกษาต่อไปอย่างไร

3. ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดบางประการที่ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ซึ่งได้แก่ กลุ่มเป้าหมายนักศึกษากิจการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรที่มีการโยกย้ายไปต่างจังหวัด หรือเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัยจนไม่สามารถติดตามเก็บข้อมูลได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การออกกลางคัน หมายถึง การที่ผู้เรียนหยุดเรียนในกระบวนการเรียนการสอนก่อนที่ จะจบหลักสูตร เช่น เข้าเรียนแล้วหยุดเรียนเป็นช่วง ๆ จนกระทั่งมีเวลาเรียนไม่ เพียงพอ หรือ เข้าเรียนระยะหนึ่งแล้วหยุดเรียนไปเลย หรือเข้าเรียนแล้วไม่เข้ารับการประเมินผล เป็นต้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการหยุดเรียนก่อนครบหลักสูตร หมายถึง เหตุอันทำให้ผู้เรียนใน หลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน หยุดเรียนก่อนที่จะจบหลักสูตร

นักศึกษาการศึกษาจากระบบ หมายถึง ผู้เรียนที่มาลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรของ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือผู้เรียนที่สมัครเข้าเรียน หรือ อบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งของ
ภาครัฐและเอกชนที่จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้เรียนตกลงใจเลือกที่จะทำการหยุดเรียนก่อนที่จะจบ
หลักสูตรหรือ ก่อนที่จะครบขบวนการเรียนการสอนหรือการอบรม

เครือข่ายสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียนทุกหลักสูตรของกิจ
กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามีต่อผู้เกี่ยวข้องและลักษณะความ
สัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ออกกลางคันก่อน
จบหลักสูตรได้

แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งเร้าที่มากระตุ้นความต้องการของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการ
ศึกษานอกระบบหรือปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนตัดสินใจออกกลางคันก่อนจบหลักสูตร

ปัญหา หมายถึง สถานการณ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาประสบ ซึ่งก่อให้เกิด
ความคับข้องใจ ยุ่งยากใจ ในด้านส่วนตัว และการจัดการเรียนการสอน การอบรมตามหลัก
สูตรต่าง ๆ

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าในปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนการ
ทำงานของคนไทย จะผูกพันเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น การศึกษาหรือความรู้ที่
มีอยู่จึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จึงต้องมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่มี
ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ อายุ เวลา ตลอดจนถึงด้านการเงิน และการดำรงชีวิตของครอบครัว
ในสถานะเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง แต่มีผู้เรียนจำนวนหนึ่งเมื่อก้าวเข้าสู่การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ที่องค์กรของรัฐและเอกชนจัดบริการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และผู้เรียนในกลุ่มเหล่านี้มี
บางคนหยุดเรียนก่อนที่จะครบกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งในการหยุดเรียนนี้อาจ
มีสาเหตุหลายด้าน เช่น จากตัวนักศึกษาเองหรือจากครูผู้สอน หรืออาจจะเกี่ยวกับหลักสูตร
ระเบียบวิธีการจัดการ และผู้เรียนที่หยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรเหล่านี้มีพฤติกรรมอย่างไรก่อนที่จะ
จะตัดสินใจหยุดเรียน หรือหยุดการเข้าร่วมกิจกรรมเช่น อาจไม่สนใจเรียน มาเรียนบ้างไม่มา
เรียนบ้าง และมีการปรึกษากับกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ หรือไม่
อย่างไร ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้อาศัย แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เป็นแนวทางในการศึกษา

ได้แก่ ระบบการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีการตัดสินใจและแนวคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นต้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University